

СИНТАКТИЧНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЕПРИЧАСТИЕТО И НЕГОВИТЕ РАЗШИРЕНИЯ

Ивана Кунева
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

SYNTACTIC REALIZATIONS OF THE GERUND AND ITS MODIFIERS

Ivana Kuneva
Paisii Hilendarski University of Plovdiv

The object of the current study aims to present the dual nature of the gerund and the functional classification of its modifiers. Special attention is given to the peculiarities of the gerund form from a lexical, morphological and syntactic perspective. The inherent characteristics of the verbal adverb small clause are also submitted. An attempt has been made to describe and classify the syntactic realizations of the gerund's modifiers, using both the formal and semantic models.

Keywords: gerund, modifiers, verbal adverb small clause, functional classification

Целта на настоящото изследване е да се опишат спецификите на деепричастието и неговите разширения. Мотивът за избор на темата е свързан с разнопосочните интерпретации относно природата на деепричастната форма в българската лингвистична литература. Първата задача на текста е да се посочат особеностите на деепричастието в лексикален, морфологичен и синтактичен план. Втората е да се представят присъщите на деепричастното малко изречение характеристики. Третата е да се опишат и класифицират синтактичните реализации на деепричастието и неговите разширения, като се използва формалният и семантичният модел.

1. Деепричастието като лексикална и морфологична единица

Като част на речта деепричастието заема специфично място в системата на частите на речта. Този факт може да се обясни с двойствената му природа. От една страна, прави впечатление, че то не се изменя по морфологичните категории лице, число и положение (определеност ~ неопределеност). Също така се забелязва, че деепричастието не притежава морфологичните категории време и залог, въпреки че „е свързано по про-

изхода си с глагола“ (Куцаров/Kutsarov, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998: 350). От друга страна, е важно да се отбележи също, че то „е съотносимо с категорията таксис“ (Видралска/Vidralska 2015: 582), тъй като в състава му се намира имперфектна основа, съдържаща тематична гласна **-е** при глаголи от **I** и **II** спрежение и тематична гласна **-а, -я [ʼа]** при глаголи от **III** спрежение (удебеляване мое – И. К.). На базата на изведените характеристики може да се направи заключението, че деепричастието има две основни особености. На първо място, то е неизменяемо по форма, което го доближава до спецификите на наречието. От друга страна, съществена роля оказва неговата семантика, което е образувано на основата на глаголи от несвършен вид. Заради това в различните езиковедски изследвания то се определя като неизменяема нелична (неспрегаема) глаголна форма, но също така може да се открият и дескриптивни постановки, в които деепричастието се категоризира като наречие. Съществуват и класификации, при които разглежданата група лексеми е позиционирана на границата на тези два лексемни класа. Това, което обединява всички съвременни български лингвисти обаче, е единодушното разбиране относно начина за образуването му – към имперфектната основа на глагола се прибавя суфиксът **-йки** (виж Куцаров/Kutsarov, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998; Ницолова/Nitsolova 2008):

I спрежение: *чета – чете + йки = четейки*

II спрежение: *говоря – говори + йки = говорЕйки*

III спрежение: *слизам – слиза + йки = слизайки*

В следходното изложение ще бъдат анализирани различни езиковедски изследвания, които коментират специфичното място на деепричастието в съвременната българска система на частите на речта.

1.1. Деепричастието като нелична (неизменяема) глаголна форма

К. Чакърова разглежда „сериозните слабости“ на българския терминологичен апарат по отношение на противоречивото дефиниране на неличните глаголни форми (Чакърова/Chakarova 2024: 136). Под тази група форми авторката обединява причастията, деепричастията, отглаголните съществителни и съкращения инфинитив. Причината за предложената промяна на установеното наименование в българската лингвистична традиция се поражда от това, че терминът „нелична вербална форма“ „не е в състояние да отрази“ особените характеристики на своите съставни елементи (Чакърова/Chakarova 2024: 138). Пример за казаното дотук е възможността на безличните глаголи също като личните

да могат да се променят по морфологичните категории време, наклонение, вид на изказването и статус (срв. формите *мръкна се, беше се мръкнало*) (курсив мой – И. К.), което автоматично ги категоризира в групата на личните (финитните) форми. За да се избегне описаното несъответствие, К. Чакърва предлага замяна на утвърдения термин „нелични глаголни форми“ с „неспрегаеми/инфинитни форми на глагола“ (Чакърва/Chakarova 2024: 137).

В Граматиката на БАН от 1983 г. деепричастието е описано като изразяващо „второстепенно, допълнително и едновременно действие спрямо глагола (сказуемото) в съответното изречение“ (ГСБКЕ/GSBKE 1983: 382): *Късайки станиола, потъна в сладък смях* (БНК/BNK)¹ (подчерт. е мое – И. К.).

Ю. С. Маслов също отбелязва, че разглежданата езикова единица се реализира едновременно с глаголното действие в изречението: *Той бавно се катереше, рискувайки всеки миг да се провали в пропастта* (Маслов/Maslov 1982: 285).

Според Р. Ницолова субектът на деепричастната форма „произвежда действие или е в състояние, което е едновременно с действието на сказуемото в изречението, без оглед на времето на неговия глагол“: *Динко идеше от града, носейки последните нареждания на Чакъра* (Ницолова/Nitsolova 2008: 440).

Използвайки терминологичния апарат на функционално-семантичната граматика, С. Буров класифицира деепричастието като вербоид, който се намира най-отдалечено от глаголното ядро (Буров/Burov 2023).

1.2. Деепричастието на границата на два лексемни класа

Л. Андрейчин отбелязва, че деепричастната форма „означава действие, което се извършва едновременно с момента, за който се говори (отбелязан чрез главния глагол в изречението)“: *Треперейки сладко, аз ще да ви слушам* (Андрейчин/Andreychin 1978: 258). Прави впечатление също, че той включва деепричастието и в групата на наречията, образувани от глаголи.

И С. Стоянов разглежда тази езикова единица двойко. Когато я интерпретира като нелична/неизменяема глаголна форма, тя се осъществява едновременно с „действието на някой друг глагол-сказуемо“ (Стоянов/Stoyanov 1993: 417). Когато обаче е главна част на адвербиалната група, тя „пояснява откъм начин действието на глагола, към който се отнася“ (Стоянов/Stoyanov 1993: 417 – 418).

¹ БНК: Български национален корпус (<https://dcl.bas.bg/bulnc/>).

С. Георгиев представя деепричастието като неизменяема нелична глаголна форма, която означава „успоредно извършващо се действие“: *Сега той потръпваше, **размахвайки** кърпа* (Георгиев/Georgiev 1999: 359). С. Георгиев отбелязва, че тази езикова единица може да се класифицира и като наречие за начин, тъй като показва действие, в чието значение „преобладава признакът процесност“: ***Жадувайки** лъчи, угасваме в тъма* (Георгиев/Georgiev 1999: 360).

1.3. Деепричастието като наречие

Редица автори отчитат, че деепричастието носи двете основни характеристики на наречията. Първата се крие в невъзможността му да се изменя по форма. Втората, от своя страна, показва, че наречието „означава признак на действие, на друг признак или на предмет“ (ГСБКЕ/GSBKE 1983: 387). Както ще се види по-нататък, тези особености многократно ще се проявяват в дескриптивните постановки на различните лингвисти.

Според И. Куцаров деепричастието може да се разглежда като глаголно наречие, тъй като то е неизменяемо по форма и не притежава повечето морфологични категории, характерни за останалите нелични (неспрегаеми) глаголни форми. Той също така посочва, че тази форма означава „действена обстоятелствена (за начин) характеристика, едновременно [...] с действието, изразявано от глагола-сказуемо в изречението“: ***Мислейки**, влизам в стаята* (Куцаров/Kutsarov, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998: 350).

П. Пашов споделя мнението, че деепричастието може да се определи като глаголно наречие, тъй като не се изменя по форма, въпреки че авторът в труда си го разглежда в раздела на неличните глаголни форми. Той посочва също, че деепричастната форма, която „изразява второстепенно действие“ в изречението, „съпътства основното действие, изразено със спрегнат глагол“: *Той вървеше, **държейки** шапката си в ръка* (Пашов/Pashov 1999: 208).

К. Куцаров обособява причастията като самостоятелна част на речта, като изключва от системата миналото несвършено деятелно причастие и деепричастието. Доводът, който се изтъква, е, че разглежданата езикова единица не се изменя формално и оттам всички морфологични категории, характерни за класа на причастията, се неутрализират. Поради това деепричастната форма се класифицира като наречие (Куцаров/Kutsarov 2022).

М. Видралска също не поставя деепричастието в групата на причастията, въпреки доказаната му „отглаголна семантика“ (Видралска/

Vidralska 2015: 583). Авторката набляга и на това, че деепричастието е неизменяемо по форма и притежава единствено морфологичната категория таксис, която се проявява на синтактично ниво. Вследствие на изложените характеристики тя интерпретира тази група форми като наречие.

Според Й. Пенчев и П. Бъркалова деепричастната форма може да се причисли към адвербиалната група, тъй като при нея „липсва категорията лице“ (Пенчев/Penchev, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998: 609; Бъркалова/Barkalova 2019).

П. Осенова и К. Симов отбелязват, че деепричастието притежава хибриден характер, тъй като, от една страна, не може да се променя формално, а от друга страна, „наследява селективната способност на глагола“, тъй като е образуван от нейната основа (Осенова/Osenova, Симов/Simov 2007: 41). Поради тези две особености разглежданата езикова единица се класифицира като наречие.

2. Деепричастно малко изречение

Първата стъпка, която ще се предприеме в изложението, е да се припомним особеностите на малкото изречение към подлога и към допълнението. За тази цел ще се приложат следните примери: *Петър влезе тъжен* и *Те видяха Галина развълнувана* (примерите са мои – И. К.), които ще се разгледат едновременно, тъй като са изградени на базата на две твърдения. Първото може да се открие в изреченията: *Петър влезе* и *Те видяха Галина*. Второто, от своя страна, може да се намери в изреченските конструкции: *Петър е тъжен* и *Галина е развълнувана*. При него обаче прави впечатление, че е изпусната копулата **съм**, както и че „един от участниците, който е включен и в двете ситуации, се изразява по еднакъв начин“ (Коева/Коева 2001: 61), т.е. налице е еднаквост между референта, изразен чрез синтактичната позиция на субекта в малкото изречение, и референта, изказан чрез позицията на подлога или допълнението в главното изречение. Следователно може да се изрази становището, че субектната позиция в малкото изречение може да бъде заета или от неявен подлог, изказан чрез **PRO**, или от експлицитен такъв в лицето на изреченското допълнение, на което е приписано акузативен падеж от сказуемото в основното изречение. Също така второто твърдение съдържа и предикативно име, което в българската синтактична традиция се отбелязва като сказуемно определение. Поради това в настоящото изследване двата термина ще се осмислят като синоними, но с важното уточнение, че те принадлежат на две различни теоретични парадигми: на генеративната и на традиционната. Тази позиция най-

често се запълва с именна група (NP), с предложна група (PP) и с групата на прилагателното име (AP). Вследствие на изложеното по-горе може да се формулира тезата, че малкото изречение „пази сказуемостта си“, тъй като предикативното име **може да се съгласува по род и число** с подлога или допълнението в основното изречение (Коева/Коева 2001: 62). Следователно може да се приеме, че опора на разглежданото изречение, се явява **функционалната съгласувателна категория AgrP** (вж. Коева/Коева 2001).

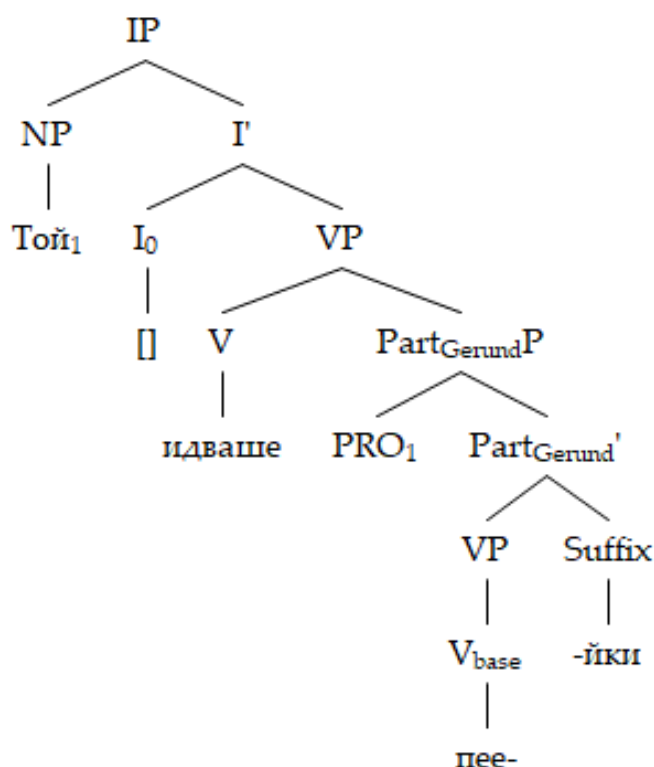
С. Коева заменя нормативно утвърденото наименование на деепричастието с термина деепричастно малко изречение, което притежава специфични характеристики. (Коева/Коева 2019). Първата може да се открие във факта, че в субектната му позиция се намира „скрит подлог (PRO)“, който не е експлициран (Пенчев/Penchev, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998: 562). Също така се установява, че неявният субект е кореферентен с подлога в основното изречение, което означава, че „не се управлява от глаголната опора“, а от именната (Коева/Коева 2001: 65). Втората се крие в неспособността на деепричастната форма да се изменя по морфологичните категории лице, число и положение заради наличието на суфикса *-йки*, който я „капсулира“. Оттук следва и невъзможността на копулата да се реализира, тъй като съгласувателната категория Agr **не доминира** „над морфологичните признаци за съгласуване по род и число“ между субекта на малкото изречение PRO и деепричастието (Коева/Коева 2001: 64). От друга страна, в българската лингвистична традиция е прието да се смята, че референтът, изказан чрез синтактичната позиция на субекта в деепричастното малко изречение, е един и същ с референта, изразен чрез позицията на подлога в основното изречение. Р. Ницолова обаче допуска възможността да са налице случаи, при които „субектът на деепричастието да не е кореферентен с подлога, а да е допълнение в изречението, ако той изпълнява семантичната роля експериментер [...]“ (Ницолова/Nitsolova 2008: 440). Това може да се обясни с факта, че „експериментерът също така е елемент от макроролята актьор, която най-често е подлог в изречението“: *Гледайки през прозореца, на него му се стори, че видя човек на двора* (Ницолова/Nitsolova 2008: 441).

3. Синтактична интерпретация на разширенията към опора деепричастие

Както беше отбелязано по-горе деепричастната форма притежава две особености, които я отличават от другите части на речта. Първата се крие във формалната ѝ невъзможност да се изменя по лице, число и

положение. Втората е свързана с това, че тя е образувана на базата на имперфектната основа на глагола:

Той идваше пеейки (Пенчев/Penchev, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998: 562).

Фигура 1. Структурографски модел на деепричастно малко изречение²

Вследствие на това може да се направи заключението, че деепричастието може да се причисли към адвербиалната група (**AdvP**), която е описана в конституентен запис, показващ възможните предпоставени и задпоставени разширения към опора наречие:

$$\text{AdvP} \rightarrow (\text{Adv})\text{Adv} \left\{ \begin{array}{l} (\text{NP}) \\ (\text{PP}) \\ ((\text{c})\text{S}) \end{array} \right\}$$

Фигура 2. Конституентен запис на адвербиална група
(Бъркалова/Barkalova 2019: 87)

² В настоящото изследване със синтактичната категория **PartGerundP** се означава групата на деепричастието. Записът на тази категория е създаден за конкретния научен анализ с цел по-ясно и непротиворечиво излагане на различните теоретични постановки.

На базата на илюстрираното правило ще се направи опит за описание и класификация на деепричастието и неговите разширения.

Най-напред ще се разгледа опората на деепричастната конструкция (**Part_{Gerund}P**), а именно самото деепричастие. В българската лингвистична литература традиционно се приема, че деепричастието изпълнява синтактичната функция на **обстоятелствено пояснение**, което е конституент на групата на сказуемото (VP) в изречението (виж Невед/Недев 1992, Куцаров/Kutsarov, цит. по Бояджиев/Boyadzhiev, Куцаров/Kutsarov, Пенчев/Penchev 1998, Видралска/Vidralska 2015).

Втората е свързана с разширенията, които запълват синтактичните позиции, реализирани от семантиката на деепричастната опора. В рамките на описанието на предикатно-аргументната структура те могат да се разглеждат като аргументи и адюнкти на главната част. Доводи за представеното твърдение се откриват на две места. Първият се крие в тезата на А. Карние, която гласи, че „Разграничението между комплементи и адюнкти не се ограничава само до именни групи; ние ги откриваме във всички основни синтактични категории“ (Carnie/Карние 2006: 168) (превод мой – И. К.). Вторият може да се намери в констатацията на П. Осенова и К. Симов, която гласи, че деепричастието „наследява аргументната структура на глагола“, тъй като произлиза от него (Осенова/Osenova, Симов/Simov 2007: 84). На базата на тези твърдения може да се направи заключението, че опората на деепричастната конструкция (**Part_{Gerund}P**) се характеризира с външен аргумент, който в случая се означава най-често с PRO, вътрешни аргументи/комплементи, както и адюнкти.

От друга страна, представените разширения могат да се разгледат и от функционална гледна точка. Ще се отдели специално внимание на всяка категория, която влиза в синтактични отношения с опората на деепричастната група (**Part_{Gerund}P**).

Фразите, които запълват синтактичната позиция, появяваща се след деепричастната опора, са **именни (NP)**, **предложни (PP)**, **адвербиални (AdvP)** или **прилагателни (AP)**:

1. *Гледайки всички тези малки парченца, разбра, че тя също ще му потрябва.* (БНК/BNK)
2. *Почивайки край огъня, ние се унесохме в разговор* (Андрейчин/Andreychin 1978: 366).
3. *Моргана седеше, слушайки мълчаливо.* (БНК/BNK)
4. *Халид пристигна без дъх, изглеждайки нещастен.* (БНК/BNK)
5. *Уленишigel се смееше, виждайки го толкова тъжен.* (БНК/BNK)

И. Недев и Л. Андрейчин класифицират **именните (NP)**, **предложните (PP)** и **адвербиалните групи (AdvP)** като *допълнения* или *обстоятелствени пояснения*, тъй като се селектират от глаголната основа на деепричастието (Андрейчин/Andreychin 1978; Недев/Nedev 1992). Прави впечатление обаче, че последните два примера са по-специфични от останалите. От една страна, в четвъртия пример може да се види, че са налице *два вида малки изречения*. Първото малко изречение (*Халид пристигна без дъх, **изглеждайки***) може да се класифицира като деепричастно според вече изложеното по-горе, тъй като се състои от неявен подлог (PRO), който е кореферентен със субекта от основното изречение (*Халид*), както и от деепричастие, което се явява разширение на глагола (*пристигна*). Второто малко изречение (*изглеждайки нещастен*) обаче се оказва вътрешен аргумент/комплемент на деепричастната форма (*изглеждайки*). То е образувано от прилагателно име (*нещастен*), което запълва синтактичната позиция на предикативното име, както и от неявен субект (PRO), чийто референт е един и същ с референтите, изказани чрез позициите на скрития подлог на деепричастното малко изречение и на субекта от главното изречение (*Халид*). От друга страна, в петия пример отново се наблюдават *два вида малки изречения*, с разликата че второто малко изречение (*виждайки го толкова тъжен*) се състои от предикативно име, което е изразено с групата на прилагателното (*толкова тъжен*), както и от допълнение (*го*), което запълва позицията на подлога в специфичната синтактична конструкция, въпреки че му е приписано акузативен падеж от деепричастна форма (*виждайки*), притежаваща отглаголна семантика. Ако се погледне от формална гледна точка обаче, представените фрази могат да се интерпретират като *несъгласувани определения* към деепричастна опора, тъй като формално липсва глагол, а разширенията в прякообектна и непрякообектна позиция, както и обстоятелствените пояснения са в приглаголна позиция. Същото в пълна сила важи и за *малките изречения*, често наричани в българската синтактична традиция *сказуемни определения*, които, макар да не поясняват глагол, са пряко свързани с неговото наличие.

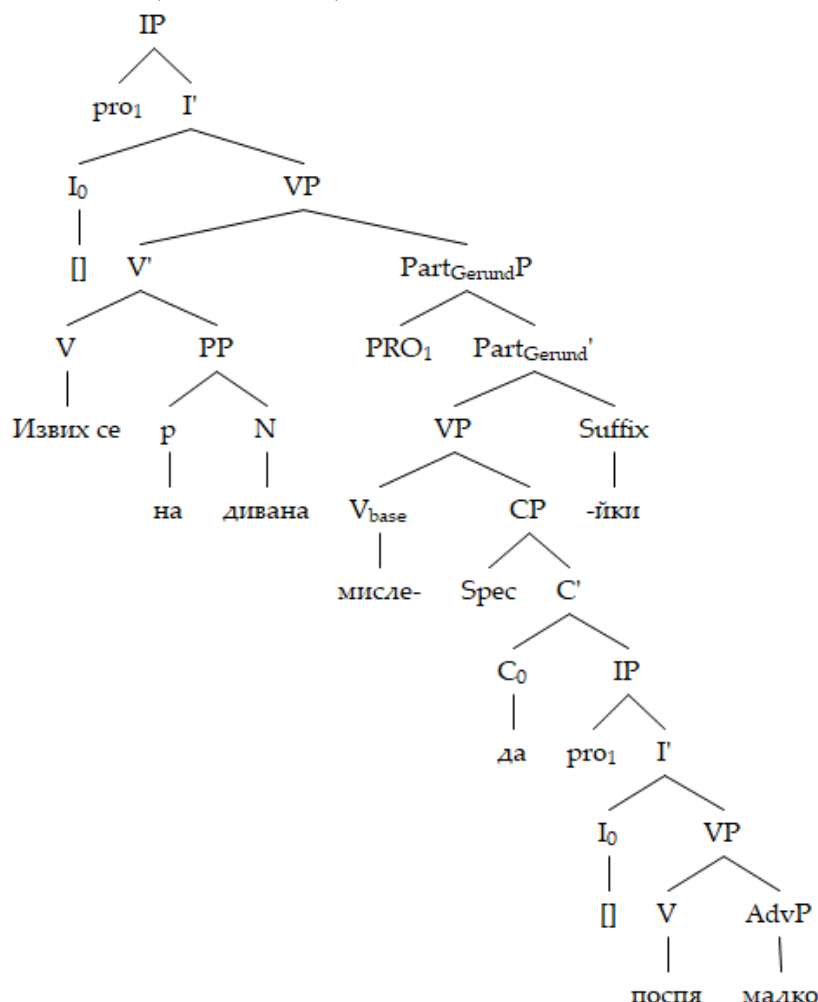
Забелязва се също, че илюстрираната позиция може да бъде запълнена и със **съюзно** или **безсъюзно изречение** (_(c)S):

6. ***Виждайки**, че той пристига, тя обяви на висок глас, че заслужава да го глобят със сто хиляди долара за всяка минута, в която забавя работния процес.* (БНК/BNK)

7. *Извих се на дивана, **мислейки** да поспя малко.* (БНК/BNK)

8. **Разбирайки** как по-ранните времена я принуждават да се отказва от собствените си предишни представи. (БНК/BNK)

9. Нелтарион изрева триумфиращо, **гледайки** как жалките демони се разбягват. (БНК/BNK)

Фигура 3. Структурографски модел на подчинено изречение при опора деепричастие

Вследствие на представените примери изниква въпросът, свързан с класификацията на подчинените изречения. От една страна, тази проблематика може да се погледне от семантична гледна точка, която набляга на факта, че именно глаголната семантика, която се е съхранила в основата на деепричастието, играе фундаментална роля в „отварянето“ на синтактичните позиции и тяхното запълване с езиков материал. На базата на това И. Недев и П. Радева определят илюстрираните изречения като *подчинени допълнителни* (Недев/Nedev 1992; Радева/Radeva 2002). От друга страна, този въпрос може да се погледне през призмата на формалния модел, който акцентира върху факта, че разширенията се реализират в приименна позиция. Поради това представените примери могат да се разглеждат като *подчинени определителни изречения*.

Оказва се обаче, че опората на деепричастната фраза „отваря“ повече от една синтактична позиция. Тези синтактични позиции, от своя страна, могат да бъдат запълнени с **именни (NP)**, **адвербиални (AdvP)** или **предложни (PP) групи**, които от семантична гледна точка могат да се класифицират като *допълнения* или *обстоятелствени пояснения*, а от формална – като *несъгласувани определения*:

10. *Кара се зачуди дали Садун Трист не я бе излъгал, **разказвайки** й за своя приятел*. (БНК/BNK)

11. *Маргьорит й бе разказала историята за бягството с каруца през Унгария, **представяйки** го като някакво романтично приключение*. (БНК/BNK)

12. *Той вървеше из залата, **разглеждайки** внимателно картините* (Стоянов/Stoyanov 1993: 419).

13. *Поседях вътре известно време, **гледайки** празно през предното стъкло*. (БНК/BNK)

14. *Той обмисляше живота си, **пушейки** поредната свита цигара на балкона със своята съпруга* (пример мой – И. К.).

15. *Тя отпи бавно от виното, **изучавайки** го внимателно изад ръба на чашата си*. (БНК/BNK)

16. *Той влезе в стаята, **докосвайки** съвсем плахо нежното й лице в тъмнината* (пример мой – И. К.).

Прави впечатление, че една от позициите, произлизащи от опората на деепричастието, може да се заеме от **съюзно** или **безсъюзно изречение** (_(c)S):

17. *Грей никога не се бе стремил към абсолютна власт, **прекрасно разбирайки**, че така само ще си спечели нови врагове*. (БНК/BNK)

18. *След това, без да промени тона или интонацията си, **подлъгвайки** го да даде отговор на въпрос...* (БНК/BNK)

19. *Пизон писал на Тиберий, **обяснявайки** му, че бил отстранен от поста си на управител...* (БНК/BNK)

20. *Мария отиде при инспекторката, **подавайки** й листа, за да го попълни* (пример мой – И. К.).

21. *Седнах на свободната пейка в парка, **питайки** се отново и отново защо му простих поредната изневяра* (пример мой – И. К.).

22. ***Потвърждавайки** му категорично, че не желае да го вижда повече, Ария се освободи завинаги от негативното му влияние* (пример мой – И. К.).

Подчинените изречения, които се явяват десни разширения на деепричастието, могат да се класифицират на базата на два модела. Първият е свързан със семантиката, която е основополагаща при определянето

им като *подчинени допълнителни, обстоятелствени или сказуемноопределителни*. Вторият, от друга страна, се крие във формалния подход, който ги разглежда като част от парадигмата на *подчинените определителни изречения*, тъй като се намират в приименна позиция.

4. Изводи

В съвременната българска лингвистика деепричастието заема специфично място, тъй като притежава двойствена природа. От една страна, то не се изменя формално, което го доближава до характеристиките на наречието. От друга страна, деепричастната форма е образувана на базата на глагол, поради което основата ѝ притежава отглаголна семантика, която реализира синтактични позиции, които се запълват от различни лексикални категории (**NP**, **PP**, **AdvP**, **AP** и **(с)S**). Заради тази особеност разширенията бяха разгледани на базата на два възможни модела: формалния и семантичния. Формалният набляга на това, че липсва глагол, а разширенията в прякообектна и непрякообектна позиция, както и обстоятелствените пояснения са в приглаголна позиция. Обратно на него е семантичният, който обръща внимание на факта, че позициите, изразени чрез лексикалните фрази, се реализират от глаголната семантика на деепричастната опора. И двата модела обаче разкриват една част от двояката природа на деепричастието и поради това е трудно да се представи непротиворечива интерпретация, в която са обусловени всичките му специфики.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Андрейчин/Andreychin 1978:** Андрейчин, Л. *Основна българска граматика*. София: Наука и изкуство, 1978. [Andreychin, L. *Osnovna balgarska gramatika*. Sofia: Nauka i izkustvo, 1978.]
- Бояджиев, Куцаров, Пенчев/Boyadzhiev, Kutsarov, Penchev 1998:** Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев. *Съвременен български език. Фонетика. Лексикология. Словообразуване. Морфология. Синтаксис*. София: Петър Берон, 1998. [Boyadzhiev, T., I. Kutsarov, Y. Penchev. *Savremenen balgarski ezik. Fonetika. Leksikologiya. Slovoobrazuvane. Morfologiya. Sintaksis*. Sofia: Petar Beron, 1998.]
- Буров/Burov 2023:** Буров, С. Ядро и периферия в частите на речта. // *Български език*, 2023, приложение, 21 – 41. [Burov, S. Yadro i periferiya v chastite na rechta. // *Balgarski ezik*, 2023, prilozhenie, 21–41.]
- Бъркалова/Barkalova 2019:** Бъркалова, П. *Български синтаксис. Конфигурационен анализ на изречението*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2019. [Barkalova, P. *Balgarski sintaksis. Konfiguratsionen analiz na izrechenieto*. Plovdiv: UI „Paisii Hilendarski“, 2019.]

- Видралска/Vidralaska 2015:** Видралска, М. Специфика на причастието и състояние на причастната система в съвременния български език. // *Славистиката и българистиката днес: въпроси, идеи, посоки. Сборник с доклади от международната конференция по повод 20-годишнината от създаването на специалност Славянска филология (16 – 18 октомври 2014 г., Благоевград)*. Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2015, 581 – 586. [Vidralaska, M. Spetsifika na prichastieto i sastoyanie na prichastnata sistema v savremenniya balgarski ezik. // *Slavistikata i balgaristikata dnes: vaprosi, idei, posoki. Sbornik s dokladi ot mezhdunarodnata konferentsiya po povod 20-godishninata ot sazdavaneto na spetsialnost Slavyanska filologiya (16 – 18 oktombri 2014 g., Blagoevgrad)*. Blagoevgrad: UI „Neofit Rilski“, 2015, 581–586.]
- Георгиев/Georgiev 1999:** Георгиев, С. *Морфология на българския книжовен език*. Велико Търново: Абагар, 1999. [Georgiev, S. *Morfologiya na balgarskiya knizhoven ezik*. Veliko Tarnovo: Abagar, 1999.]
- ГСБКЕ/GSBKE 1983:** *Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология*. Стоянов, С. и кол. София: Издателство на БАН, 1983. [Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik. T. 2. Morfologiya. Stoyanov, S. et al. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1983.]
- Carnie/Карние 2006:** Carnie, A. *Syntax. A Generative Introduction*. (second edition). Blackwell Publishing, 2006.
- Коева/Коева 2001:** Коева, С. Малки изречения. // *Съвременни лингвистични теории. Помагало по синтаксис*. Пловдив: УИ: „Паисий Хилендарски“, 2001, 61 – 67. [Koeva, S. Malki izrecheniya. // *Savremenni lingvistichni teorii. Pomagalo po sintaksis*. Plovdiv: UI „Paisii Hilendarski“, 2001, 61–67.]
- Коева/Коева 2019:** Коева, С. Кой части са обособени. // *Доклади от Конференцията с международно участие на тема „Езикови нагласи и книжовен език“ (София, 17 – 18 септември 2019 г.)*. София: Институт за български език, 2019, 29 – 46. [Koeva, S. Koi chasti sa obosobeni. // *Dokladi ot Konferentsiyata s mezhdunarodno uchastie na tema „Ezikovi naglasi i knizhoven ezik“ (Sofia, 17 – 18 septemvri 2019 g.)*. Sofia: Institut za balgarski ezik, 2019, 29–46.]
- Куцаров/Kutsarov 2022:** Куцаров, К. *Българските лексемни класове и учението за частите на речта*. София: Колибри, 2022. [Kutsarov, K. *Balgarskite leksemni klasove i uchenieto za chastite na rechta*. Sofia: Kolibri, 2022.]

- Маслов/Maslov 1982:** Маслов, Ю. *Граматика на българския език*. София: Наука и изкуство, 1982. [Maslov, Yu. *Gramatika na balgarskiya ezik*. Sofia: Nauka i izkustvo, 1982.]
- Недев/Nedev 1992:** Недев, И. *Синтаксис на съвременния български книжовен език*. София: без издателство, 1992. [Nedev, I. *Sintaksis na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. Sofia: bez izdatelstvo, 1992.]
- Ницолова/Nitsolova 2008:** Ницолова, Р. *Българска граматика. Морфология*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2008. [Nitsolova, R. *Balgarska gramatika. Morfologiya*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 2008.]
- Осенова, Симов/Osenova, Simov 2007:** Осенова, П., К. Симов. *Формална граматика на българския език*. София: Институт за паралелна обработка на информацията, БАН, 2007. [Osenova, P., K. Simov. *Formalna gramatika na balgarskiya ezik*. Sofia: Institut za paralelna obrabotka na informatsiyata, BAN, 2007.]
- Пашов/Pashov 1999:** Пашов, П. *Българска граматика*. Пловдив: Хермес, 1999. [Pashov, P. *Balgarska gramatika*. Plovdiv: Hermes, 1999.]
- Радева/Radeva 2002:** Радева, П. *Записки по синтаксис на съвременния български книжовен език. Сложно изречение*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2002. [Radeva, P. *Zapiski po sintaksis na savremenniya balgarski knizhoven ezik. Slozhno izrechenie*. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodii“, 2002.]
- Стоянов/Stoyanov 1993:** Стоянов, С. *Граматика на българския книжовен език*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 1993. [Stoyanov, S. *Gramatika na balgarskiya knizhoven ezik*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 1993.]
- Чакърова/Chakarova 2024:** Чакърова, К. За дефинирането на инфинитните глаголни форми в съвременната българска граматична литература. // К. Чакърова. *Помагало по българска морфология*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2024, 135 – 139. [Chakarova, K. *Za definiraneto na infinitnite glagolni formi v savremennada balgarska gramatichna literatura*. // К. Chakarova. *Pomagalo po balgarska morfologiya*. Plovdiv: UI „Paisii Hilendarski“, 2024, 135–139.]

ИЗТОЧНИЦИ

БНК: Български национален корпус (<https://dcl.bas.bg/bulnc/>)